

Pozicija umetnosti u Ničeovoj filozofiji

Marica Rajković

Na početku ispitivanja pojma umetnosti u Ničeovoj filozofiji potrebno je istaći neke osnovne postavke sa predavanja o Hegelovom shvatanju umetnosti. Kroz suočavanje tih stavova moći će bolje da se rasvetli i značaj i osobenosti Ničeovog shvatanja umetnosti. Ispitivanje suštinskih odredaba lepog i umetnosti predstavlja „filozofski venac čije ispletanje spada u najdostojnije poslove koje je nauka u stanju da izvrši“, istakao je Hegel, naglašavajući da umetnost nije igračka koja je tu radi ugodnosti, zabave i koristi, već treba da označi oslobođenje duha od sadržine i forme konačnosti, tj. o „prisutnosti apsolutnoga u čulnoj pojavi i o njegovom izmirenju s njom“ i o razvijanju istine koje se ne iscrpljuje sa istorijom prirode već se pokazuje u istoriji sveta. Estetika zbog toga ne može biti svedena na prostu kritiku umetničkih dela ili na uputstvo po kome bi ona trebalo da se proizvode, već zahteva da bude razmotrena i reflektovana mišljenjem.

Određenja umetnički lepog sa kojim smo se do sada susretali jesu beskonačnost, sloboda i konkretnost – beskonačnost ističe Šeling, slobodu – Kant, Šiler i Fihte, a konkretnost - Hegel, koji je „među nemačkim klasičnim filozofima najkonkretnije prišao razmatranju umetničkog stvaralaštva.“ i uspeo da objedini sve ove značajne momente vezane za fenomen lepog. Osim toga, Hegelova zasluga u istoriji estetike ogleda se u činjenici da on, nakon brojnih vekova razdvojenosti lepog i umetnosti i niza manje uspešnih pokušaja njihovog spajanja, uspeva neraskidivo da sintetiše lepo sa umetnošću.

Hegel koncipira vlastitu estetiku kao filozofiju umetnosti prvo se suočivši sa dve ključne teorije o umetnosti, koje su se na različite načine pojavljivale u istoriji filozofije i estetike. Te dve teorije su teorija genija i teorija podražavanja, a Hegelu su neprihvatljive i jedna i druga. Hegel se oštro suprotstavlja insistiranju na prirodnosti u umetničkom izrazu, koja se ceni ako uspeva da dočara sâmu stvarnost. Navodeći kao primere Zeuksisovo grožđe i Rezelovu „Zabavu insekata“, on će ukazati na to da svrha umetničkog dela nije da obmane „golubove i majmune“ Teorija genija, prema